

GIÁO DỤC LỐI SỐNG VĂN HÓA CHO THANH NIÊN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Nguyễn Hoàng Hiếu

Khoa Lý luận Chính trị, Trường Đại học Công nghiệp Việt-Hung

Tóm tắt: Đổi mới, mở cửa và hội nhập quốc tế đã tạo điều kiện cho việc tiếp thu thêm nhiều giá trị văn hóa mới của nhân loại. Tuy nhiên, ngoài những tinh hoa văn hóa tốt đẹp, vẫn có những yếu tố văn hóa chưa tốt tác động xấu đến việc hình thành nhân cách, lối sống thanh niên, sinh viên Việt Nam. Để phát huy các giá trị văn hóa tinh hoa, hình thành nên nhân cách và lối sống văn hóa lành mạnh cho thanh niên, thì giáo dục đạo đức, giáo dục lý luận Mác-Lênin giữ vai trò chủ đạo.

Từ khóa: Hồ Chí Minh, lối sống văn hóa, giáo dục lối sống.

EDUCATING CULTURAL LIFESTYLE FOR YOUTH IN THE CURRENT PERIOD ACCORDING TO HO CHI MINH'S THOUGHT

Abstract: Innovation, openness and international integration have created conditions for the absorption of many new cultural values of humanity. However, in addition to the good cultural quintessence, there are still bad cultural factors that have a negative impact on the formation of personality and lifestyle of Vietnamese youth and students. To promote the cultural quintessence, to form a healthy personality and cultural lifestyle for youth, moral education and Marxist-Leninist theoretical education play a key role.

Keywords: Ho Chi Minh, cultural lifestyle, lifestyle education

Nhận bài: 15/02/2025

Phản biện: 17/03/2025

Duyệt đăng: 20/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm gần đây, sự lan rộng của toàn cầu hóa và sự phát triển của nền kinh tế thị trường ở Việt Nam đã có những ảnh hưởng cả tích cực và tiêu cực đến lối sống của sinh viên Việt Nam nói chung và thanh niên hiện nay nói riêng.

Một mặt, thanh niên hiện nay trở nên cởi mở, năng động, tự lập, dám nghĩ dám làm, dám chịu trách nhiệm hơn. Mặt khác, họ lại sống lãng quên và xa dần các giá trị, đạo lý và thuần phong mỹ tục của dân tộc. Một bộ phận không nhỏ thanh niên hiện nay có suy nghĩ, tư tưởng lệch lạc, dẫn đến những hành động và việc làm trái với đạo lý truyền thống. Do đó, giáo dục để hình thành lối sống văn hóa lành mạnh, phù hợp cho thanh niên hiện nay không chỉ là nhiệm vụ quan trọng của nhà trường, của xã hội mà còn góp phần giáo dục thị hiếu thẩm mỹ cho thanh niên hiện nay theo định hướng của Đảng.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Quan điểm của Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam về lối sống văn hóa và xây dựng lối sống văn hóa

Con người muốn tồn tại phải có ăn, mặc, ở, đi lại và làm việc; phải làm sao cho mỗi hoạt động đều mang tính văn hóa. Sinh thời, Hồ Chí Minh thường xuyên quan tâm đến giáo dục cán bộ, nhân dân ta nói chung và thế hệ trẻ, thanh niên, sinh viên nói riêng, trong bất cứ hoàn cảnh nào cũng lựa chọn lối sống đẹp nhất, xứng đáng với phẩm

cách của con người. Lối sống mà Hồ Chí Minh xây dựng cho mọi người và cũng thể hiện ngay ở bản thân mình là lối sống có lý tưởng, đạo đức; là lối sống “mình vì mọi người, mọi người vì mình”, lối sống của những người cần kiệm liêm chính, chí công vô tư, lối sống thể hiện qua thái độ với Tổ quốc và nhân loại cũng như trong cuộc sống giản dị và lành mạnh. Vì vậy, để xây dựng lối sống văn hóa, Hồ Chí Minh yêu cầu phải sửa đổi “cách ăn, cách mặc, cách ở, cách đi lại”. Người chỉ rõ: Đối với cá nhân mỗi người việc xây dựng lối sống mới được khái quát ở những điểm sau: Về tinh thần, cần phải xây dựng tinh thần “sốt sắng” yêu nước. Việc gì lợi cho nước, phải ra sức làm. Việc gì hại đến nước, phải hết sức tránh; phải sẵn lòng công ích; phải thực hành cần kiệm liêm chính. Về cách ăn mặc thì phải sạch sẽ, giản đơn, chất phác, chớ lượt thướt, xa xỉ, lòe loẹt. Về cách làm việc, phải siêng năng, có ngăn nắp, có tinh thần phụ trách, đã làm việc gì, thì làm cho kỳ được, làm đến nơi đến chốn. Chớ làm dối. Về cách cư xử, phải thân ái, sẵn lòng giúp đỡ, cầu thị, ham học.

2.2. Thực trạng lối sống của thanh niên hiện nay

Dưới tác động của nền kinh tế thị trường, của xu hướng toàn cầu hóa, lối sống của sinh viên có những biến đổi nhất định. Thực trạng lối sống và việc giáo dục lối sống nhằm xây dựng lối sống văn hóa mới cho sinh viên trong nhà trường vừa mang tính chủ quan, vừa mang tính khách quan,

vừa có những ưu điểm cần phát huy vừa có những hạn chế cần khắc phục. Để có những giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục lối sống cho thanh niên hiện nay hiện nay, chúng tôi đã tiến hành khảo sát 300 sinh viên đang học tại trường đại học Công nghiệp Việt-Hung thông qua câu hỏi điển hình: Theo quan điểm cá nhân, em xác định lý tưởng, mục đích sống của em hiện nay là gì?

Trả lời câu hỏi này, có 63%, thanh niên, sinh viên được hỏi cho rằng: mục đích sống của họ trước mắt là học tập để có kiến thức, hiểu biết và kỹ năng, để có thể đóng góp sức lực của mình vào sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước.

Trong khi đó, có 20% sinh viên trả lời là: Mục đích sống của mình là trở thành người giàu có.

Còn lại 17% số sinh viên được hỏi trả không có câu trả lời cụ thể. Hay nói theo các khác, họ chưa xác định được mục đích sống cho bản thân vì mãi chạy theo những yếu tố vật chất hưởng thụ bên ngoài.

Qua khảo sát sơ bộ có thể đánh giá thực trạng lối sống của 1 bộ phận không nhỏ thanh niên hiện nay như sau:

Đa số các bạn trẻ đã có nhận thức về lối sống và lựa chọn lối sống phù hợp cho bản thân. Điều đáng mừng là phần lớn số học sinh, sinh viên được hỏi đã và đang ngày càng ý thức được vai trò của mình đối với xã hội. Có những tình huống thảo luận cho thấy, đối với nhiều thanh niên, sinh viên, tiền bạc, sự giàu có không phải là mục đích sống quan trọng nhất. Đối với họ, học tập là để có kiến thức, hiểu biết và kỹ năng, để có thể đóng góp sức lực của mình vào sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, đưa Việt Nam thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, sánh vai với các nước trong khu vực và trên thế giới, đồng thời làm giàu cho bản thân mình và gia đình. Điều này chứng tỏ đa số các bạn trẻ đã có nhận thức rõ và đúng đắn về mục đích, lý tưởng, lối sống tốt đẹp, phù hợp với xu thế chung của toàn xã hội.

Tuy nhiên, từ khi chuyển sang nền kinh tế thị trường, bên cạnh những mặt tích cực, đã xuất hiện những cách sống và lối sống xa lạ, trái với các chuẩn mực của xã hội và thuần phong mỹ tục của dân tộc. Thực tiễn chứng tỏ rằng, một bộ phận trong thanh niên hiện nay có lối sống sa đọa, dựa dẫm, thờ ơ, vô cảm, ít quan tâm đến những người xung quanh, đến cộng đồng xã hội; quan hệ giữa người với người, tình làng nghĩa xóm, lòng bao dung độ lượng trong giao tiếp, ứng xử hằng ngày của sinh viên dường như phai nhạt đi rất nhiều và có biểu hiện của sự phân biệt giàu nghèo.

Thực trạng trên cho thấy, trong thời gian tới, công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ trong các nhà trường và xã cần phải được tiếp tục tăng cường và nâng cao về chất lượng, nhằm góp phần vào mục tiêu xây dựng thế hệ trẻ Việt Nam giàu lòng yêu nước, tự cường dân tộc, kiên định lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; có đạo đức trong sáng, ý thức tuân thủ pháp luật; có năng lực, bản lĩnh trong hội nhập quốc tế; có sức khỏe, tri thức, kỹ năng lao động, trở thành những công dân tốt, tích cực tham gia vào sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Để nâng cao nhận thức và trách nhiệm của tuổi trẻ đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ quê hương, đất nước, cần đẩy mạnh việc giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, triển khai những bài học lý luận chính trị cho học sinh, sinh viên đầu khóa thông qua tại các trường học trong tuần học công dân đầu khóa, giữa khóa và cuối khóa; triển khai thực hiện cuộc vận động “học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, ... Công tác giáo dục văn hóa đạo đức truyền thống được triển khai thường xuyên với nhiều hoạt động chính khóa và ngoại khóa. Với các hoạt động ngoại khóa như thành lập các câu lạc bộ, tham quan, tình nguyện... đã trang bị cho thanh niên kỹ năng sống, nâng cao bản lĩnh chính trị, tri thức về hội nhập quốc tế... tổ chức các cuộc thi dành cho sinh viên như cuộc thi “Tuổi trẻ học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”... các hoạt động trên đã nâng cao nhận thức của thanh niên về các giá trị văn hóa truyền thống, lòng tự hào dân tộc, sự tri ân đối với các thế hệ cha anh đi trước.

2.3. Những giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục lối sống văn hóa cho thanh niên hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Một là, kết hợp giữa Nhà trường và gia đình trong giáo dục lối sống văn hóa cho sinh viên.

Gia đình là nơi nuôi dưỡng hình thành nhân cách đầu tiên cho mỗi con người, là môi trường đầu tiên hình thành đạo đức cho sinh viên. Gia đình là nơi hội tụ của truyền thống dân tộc, tình yêu quê hương, đất nước, yêu thương con người được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác. Do đó, cha mẹ phải làm gương về đạo đức, giữ gìn nề nếp gia phong, có lối sống mẫu mực cho con cháu noi theo. Nhà trường được xem như là gia đình thứ hai của mỗi con người, là cầu nối giữa gia đình và xã hội trong quá trình rèn luyện cá nhân.

Nhà trường không chỉ dạy kiến thức, dạy nghề mà còn là nơi dạy làm người. Bên cạnh việc trang bị kiến thức chuyên môn, tay nghề Nhà trường cần quan tâm giáo dục đạo đức, lối sống khơi gợi cho sinh viên những lý tưởng cao đẹp, khát khao cuộc sống. Mỗi thầy cô luôn đổi mới, nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập các môn lý luận chính trị, đạo đức, bảo đảm thực chất, giúp học sinh, sinh viên nhận thức sâu sắc, toàn diện về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh chủ trương đường lối chính sách của Đảng cộng sản Việt Nam, sống có văn hoá, nghĩa tình, phấn đấu thực hiện mục tiêu “độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội”, bồi đắp lòng yêu nước, tinh thần tự cường dân tộc, niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng và con đường phát triển đất nước.

Hai là, nâng cao hiệu quả công tác giáo dục đạo đức, lối sống văn hóa bằng cách tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho sinh viên.

Cùng với việc giáo dục lối sống cho sinh viên thông qua các môn học chính khóa, việc tăng cường các hoạt động giáo dục ngoại khóa, ngoài giờ lên lớp cũng được triển khai. Thông qua các hoạt động sinh hoạt câu lạc bộ dưới nhiều hình thức sẽ giúp sinh viên hình thành kỹ năng sống và mạnh dạn hơn trong giao tiếp. Nên tập hợp, thu hút thanh niên vào các hoạt động bổ ích, thiết thực như câu lạc bộ nghiên cứu khoa học, hội thi nữ sinh thanh lịch, các hội thi khoa học, Khởi nghiệp..., các cuộc thi tìm hiểu về truyền thống dân tộc và các mạng, hoạt động văn hóa thể thao, Theo dòng lịch sử; các hoạt động thiện nguyện... Qua các hoạt động đó có thể xã hội hóa giáo dục, cá thể hóa nhân cách lối sống của sinh viên.

Ba là, phát huy vai trò của Đoàn thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh.

Nâng cao chất lượng tổ chức các phong trào

của thanh niên. Đổi mới nội dung, hình thức tuyên truyền có hiệu quả các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước liên quan đến thanh niên, sinh viên gắn với việc thực hiện các chương trình mục tiêu quốc gia, chiến lược phát triển Gia đình Việt Nam, chiến lược phát triển Thanh niên Việt Nam. Chú trọng giáo dục lịch sử, truyền thống, văn hóa; khẳng định những thành tựu kinh tế - xã hội của tỉnh, của đất nước, nhất là trong thời kỳ đổi mới và hội nhập. Tổ chức các đợt sinh hoạt chính trị trong thanh niên như: diễn đàn, tọa đàm ... để bồi đắp lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc, khát vọng vươn lên trong học sinh, sinh viên.

Bốn là, phát huy tính tích cực, tự giác của học sinh, sinh viên, kết hợp học đi đôi với hành, nêu gương người tốt, việc tốt trong giáo dục lối sống văn hóa cho sinh viên.

Với phương châm của đổi mới giáo dục là chuyển từ truyền thụ tri thức sang phát triển phẩm chất và năng lực.

Giáo dục phát huy vai trò tự học tập, tự tu dưỡng đạo đức, lối sống là biện pháp quan trọng giúp học sinh, sinh viên tiến bộ, trưởng thành; hình thành cho các em nhu cầu, động cơ phấn đấu, rèn luyện đúng đắn, làm cho mỗi người có ý thức làm chủ, ham học hỏi, cầu tiến bộ, vươn lên tự khẳng định mình.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục lối sống văn hóa cho thanh niên theo tư tưởng Hồ Chí Minh là một nhiệm vụ quan trọng, đòi hỏi sự chung tay của toàn xã hội. Bằng việc thực hiện tốt những giải pháp trên, chúng ta sẽ góp phần xây dựng một thế hệ thanh niên Việt Nam có lý tưởng cách mạng, đạo đức trong sáng, lối sống văn hóa, góp phần xây dựng đất nước Việt Nam giàu mạnh, văn minh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ban Tuyên giáo trung ương (2014), Tài liệu học tập Nghị quyết và một số chủ trương của Hội nghị lần thứ IX Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2] Hà Nhật Thăng (2016), Đạo đức giáo dục đạo đức, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [3] Hồ Chí Minh toàn tập (2011), tập 5, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4] Phạm Hồng Tung (2007), Nghiên cứu về lối sống, Một số vấn đề về khái niệm và cách tiếp cận, Tạp chí khoa học Trường Đại học Quốc gia Hà Nội, Khoa học Xã hội và nhân văn, số 23.